

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ, КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ ПОБУДОВИ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

УДК 342.733/34+364

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/122-124

Валентина БОНЯК

завідувач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Визначено за мету висвітлити сучасні виклики щодо здійснення державної політики у сфері соціальної реабілітації учасників бойових дій та членів їх родин. Це питання набуває особливої актуальності в умовах триваючої з 2014 року агресії російської федерації на Сході нашої держави та з 24 лютого 2022 р. – повномасштабного вторгнення ворога на територію України. Вказані події породили низку нових соціальних проблем, пов'язаних з наявністю значної кількості учасників бойових дій та членів їх сімей, які для відновлення свого здоров'я потребують соціальної допомоги та підтримки з боку держави, включно і щодо соціальної реабілітації.

Державна політика (політика держави) (від англ. – State Policy, Public Policy) являє собою систему дій всіх органів державної влади для розв'язання сукупності взаємопов'язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності відповідно до визначених цілей, напрямів, принципів [1, с. 144].

За умов правового режиму воєнного стану в Україні суттєве місце серед напрямів діяльності держави займає соціальна реабілітація. Поділяємо підхід, відповідно до якого під категорією «соціальна реабілітація» слід розуміти так звану «третинну профілактику» (до первинної відносять попередження захворювань, а до вторинної – лікування захворювань) [2].

Слід наголосити на тому, що в умовах триваючого військового протистояння російському агресору соціальна реабілітація учасників бойових дій та членів їх сімей не тільки має важливе значення в плані відновлення функцій кожної такої особи, але й відіграє суттєву роль у функціонуванні демократичної держави, що обрала шлях європейського розвитку та включно є питанням національної безпеки України. Так, зокрема, Верховна Рада України у Законі України «Про національну безпеку» як національні інтереси держави не тільки визначає життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її поступальний прогресивний демократичний розвиток, але й акцентує увагу на безпечних умовах життєдіяльності та добробуті громадян нашої країни [3].

Представники громадськості також слушно зауважують на тому, що: 1) недостатня увага до проблем соціальної реабілітації потенційно загрожує країні; 2) вирішити її можна лише тоді, коли цим питанням будуть займатися спільно як держава, так і суб'єкти громадянського суспільства [4].

Прикладом такої співпраці може слугувати проведення у лютому поточного року на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Регіонального спортивного форуму ветеранів під назвою «Сильні України», співорганізаторами якого стали Дніпропетровська обласна військова адміністрація та ГО «Федерація стронгмену України», у ході якого відбувся відкритий та якісний діалог між учасниками бойових дій, ветеранами, органами державної влади різних рівнів, представниками бізнесу з питань надання

спортивно-оздоровчих послуг, що дозволив досягти мети заходу – обговорення актуальних проблем соціальної реабілітації ветеранів, визначення шляхів їх вирішення та перспектив реабілітації через спорт.

Суттєво, що у межах заходу був представлений мобільний додаток для ветеранів війни «TRENVEТ», який надає можливість ветеранам та військовослужбовцям знайти тренера й отримати безоплатну спортивну реабілітацію [5].

Зауважимо, що соціальна реабілітація охоплює собою різні види, а саме:

1) фізичну. Вона є відправною, базовою, бо без неї неможливе повноцінне повернення до мирного життя (надається через мережу сучасних медико-реабілітаційних центрів для військових, які створені на базі шпиталів та лікарень та у закладах санаторно-курортного типу (наприклад, у системі МВС таке відновлення надається у медично-реабілітаційних центрах, що розташовані у Закарпатській та Київській областях, містах Миргород, Трускавець, Хмільник та ін.);

2) психологічну (надається у військовому госпіталі у випадку поранення; через сімейного лікаря, який направляє постраждалого до психолога тощо);

3) соціальну реабілітацію, що зводиться до адаптації в мирних умовах; передбачає оформлення документів; пошуки роботи тощо.

Водночас необхідно розвивати й інші, не менш значущі види реабілітації (дружню – надається колишніми військовими не на базі лікарень; родинну, енімал-реабілітацію, освітню, бізнес-реабілітацію) [6].

За умов, що склалася, суттєвим здобутком державної політики є те, що нині у державі вищевказані види соціальної реабілітації надаються учасникам бойових дій та членам їх родин на всій території України:

– створена та діє мережа спеціалізованих військових шпиталів та центрів, де здійснюються реабілітаційні заходи, серед яких Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь», Український державний медико-соціальний центр ветеранів війни, госпіталь ветеранів війни під назвою «Лісова поляна» та ін. [7];

– з огляду на те, що наша держава конституційно визначена як демократична, соціальна і правова та не розраховувала на цю війну, послуги із соціальної реабілітації надаються включно і в цивільних лікарнях (наприклад, у Науково-практичному медичному реабілітаційно-діагностичному центрі Міністерства охорони здоров'я України та ін.).

Вагомою складовою політики держави у досліджуваному напрямі є широка співпраця медичних та соціальних працівників, психологів із зарубіжними партнерами з Великої Британії, Німеччини, Естонії, Сполучених Штатів Америки, Хорватії та інших держав світу.

Вищевикладене дає підстави для визначення реабілітаційної допомоги учасникам бойових дій та членам їх родин в Україні одним із основних напрямів державної політики, якому приділяється постійна увага. Водночас вивчення проблеми, що досліджується, надало можливість виокремити ті виклики, які ще чекають свого комплексного вирішення, а саме:

– задля усунення дубляжу існує потреба у ефективній комунікації державних, громадських структур із питань соціального захисту та реабілітації досліджуваної категорії осіб, особливо у взаємодії між різними міністерствами і відомствами в питаннях планування та облікування надання такої допомоги;

– необхідно вивчати як набутий з 2014 р. вітчизняний досвід зі здійснення заходів соціальної реабілітації учасників бойових дій та членів їх сімей (особливо з питань психічних розладів, отриманих після травм, вимушеного переселення тощо, що здобули назву «український синдром»), так і зарубіжний із цих питань;

– існує потреба в перегляді соціальними службами, медичними закладами усталених методик проведення реабілітаційних заходів та опробування нових, модерних, що будуть більш ефективними та результативними (включно і соматичних (неврологічних)), поведінкових розладів в учасників бойових дій та членів їх сімей [7];

– налагодження співпраці держави та інститутів громадянського суспільства у воєнний час, яка має бути ефективно-дієвою та максимально спрямованою на розбудову сучасної системи соціальної реабілітації учасників бойових дій, членів їх родин і включати: а) утворення нових закладів, які займатимуться реабілітацією досліджуваної категорії населення; б) проведення різноманітних науково-практичних заходів, форумів, предметом обговорення яких будуть питання надання високоякісних послуг у сфері соціальної реабілітації учасникам бойових дій та членам їх родин; в) широке залучення до цієї роботи

волонтерів та ін.

Отже, проблематика відновлення здоров'я досліджуваної категорії осіб, їх реабілітації, повернення до мирного життя є і залишається пріоритетним напрямом діяльності держави, до якої активно долучаються і представники громадськості. Саме такий підхід означеного напрямку забезпечить формування належної державної політики у цій сфері та сприятиме реальному покращенню соціальної реабілітації учасників бойових дій та членів їх сімей.

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

2. Базарний С. В. Соціальна реабілітація військовослужбовців. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 32. С. 152–157. URL : <http://www.scinotes.mgu.od.ua/archive/v32/38.pdf>.

3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

4. Соціальна реабілітація учасників бойових дій та цивільних громадян України. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3618857-socialna-reabilitacia-ucasnikiv-bojovih-dij-ta-civilnih-gromadan-ukraini.html>.

5. На базі ДДУВС відбувся Регіональний спортивний форум ветеранів «Сильні України». *Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*. URL : <https://dduvs.in.ua/2024/02/09/nabazi-dduvs-vidbuvsya-regionalnyj-sportyvnyj-forum-veteraniv-sylni-ukrainy/>.

6. Сучасні види реабілітації для постраждалих від війни та ветеранів ЗСУ. *Enable Me*. URL : <https://www.enableme.com.ua/ua/article/sucasni-vidi-reabilitacii-dla-postrazdalih-vid-vijni-ta-veteraniv-zsu-8895>.

7. Медико-психологічна реабілітація військовослужбовців в умовах російсько-української війни: етнопсихологічний дискурс, національні перспективи громадського здоров'я. *Український медичний часопис*. URL : <https://www.umj.com.ua/article/239628/mediko-psihologichna-reabilitatsiya-vijskovosluzhbovtsiv-v-umovah-rosijsko-ukrayinskoyi-vijni-etnopsihologichnij-diskurs-natsionalni-perspektivi-gromadskogo-zdorov-ya>.

УДК 323+327

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/124-126

Олександр ВИСОЦЬКИЙ

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних
відносин Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ТЕХНОЛОГІЇ БЕЗПЕКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ

Національна безпека є наріжним каменем на перетині як внутрішньої стабільності, так і зовнішніх відносин. Її суть полягає у захисті держави від загроз з одночасним просуванням ширших національних інтересів. Ігнорування цього життєво важливого аспекту неминуче призводить до політичних потрясінь і зниження ролі на світовій арені. Таким чином, прагнення до національної безпеки повинно гармонійно поєднуватися як з внутрішньою, так і з зовнішньою політикою.

Виклик безпеки значною мірою залежить від ефективності наявних інструментів і технологій. Заглиблення у сферу технологій національної безпеки не лише поглиблює теоретичне розуміння, але й надає практичного значення, оптимізуючи політичні рішення для ефективного подолання безпекових викликів.

Безпека за своєю суттю уособлює простір свободи, захищений від спектра загроз, що охоплюють фізичну, соціальну, економічну та технологічну сфери. Це визначення підкреслює, що свобода не лише необхідна для індивідуального і суспільного добробуту, але й є фундаментальною людською цінністю, що сприяє нормальному розвитку суспільств в умовах їх унікальної взаємодії з навколишнім середовищем.

Однак підтримання безпеки часто створює парадокс: необхідність обмежувати певні свободи задля забезпечення безпеки всіх членів суспільства. Коли окремі особи або групи становлять загрозу для інших, їхні свободи повинні бути обмежені в інтересах колективної